

Seňa ako európska dedina, ktorá je začiatkom vesmíru poznania

"Po nedeľnom obede mi otec poďakoval, ako dobre som navarila, veľmi ma to potešilo," spomína ôsmačka Laura zo špeciálnej triedy zo Základnej školy v Seni v odpovedi na otázku, prečo chce byť kuchárkou. Seňa má dvetisíc obyvateľov a do druhého najväčšieho mesta na Slovensku do Košíc je odtiaľto len na skok.

Zabudnutý pupok sveta

Podľa riaditeľa školy pána Mgr. Gabriela Vargu sa však niektorí tunajší obyvatelia *"správajú, akoby Seňa bola pupok sveta. A ďalej im ísť netreba. Deti držia ako za starých čias pri sebe. Nechcú, aby ich opustili a spoznali niečo viac."* Z takmer štyroch stoviek miestnych žiakov je takmer tretina rómskeho pôvodu. A tento tradičný konzervativizmus najviac škodí ich deťom.

Škola sa snaží lámať tieto ľady, aby sa pohli. Dnes je svet otvorený v rámci Európskej únie a zo špeciálnych tried nakoniec so základným vzdelaním **"vychádzajú deti, ktoré sú pripravené žiť len zo sociálnych dávok, čo je veľmi smutné,"** hovorí učiteľ **pán Ing. Radoslav Horváth**. Sám má rómsky pôvod a jeho žiaci nedajú naňho dopustiť. Vraj ich poslúcha a je veľmi dobrý. **"Napriek tomu deti utekajú z vyučovania a bojujeme so záškoláctvom,"** vzdychne si mladý učiteľ.

Priemyselný park pomáha

Špeciálne triedy vznikajú v škole v Seni paradoxne možno preto, že ide o prihraničnú oblasť. Do Maďarska je odtiaľto oveľa bližšie, než do jedenást kilometrov vzdialených Košíc a rozpráva sa tu tromi jazykmi, ktoré deťom naraz nejdú tak dobre a v slovenčine majú nedostatky. V podstate dedina Seňa končí začiatkom obce Kechnec, kde vyrástol veľký a na celom Slovensku známy priemyselný park. Preto je škola v Seni spádová a dochádzajú do nej aj deti Slovákov žijúcich v prihraničných obciach v Maďarsku, ale aj z Kechneca, z Belžy, z Milhosti, z Hanisky, či až zo vzdialenejšieho Perína, prípadne deti zamestnancov priemyselného parku.

Riaditeľ **pán Gabriel Varga** je právom hrdý na výsledky školy v športových krúžkoch, z ktorých trofeje už v jeho pracovni nie je kam dávať. Sám učí v škole v Seni telesnú výchovu už od roku 1977. Vtedy bola budova školy ešte len trojročná. Klasická účelová stavba v tvare písmena "H" si teda už zaslúžila rekonštrukciu. Z Regionálneho operačného programu získali na ňu viac ako 560 tisíc eur. Z ušetrených prostriedkov za vykurovanie, keďže sa výrazne znížili energetické náklady, dnes financujú ďalšiu modernizáciu školy. Zrekonštruovali toalety, jedna z dvoch telocviční získala novú palubovku aj strechu. Na ihrisku pribudlo hádzanárske a basketbalové asfaltové cvičisko.

Láska, ktorá je brzdou

Podľa **pána Radoslava Horvátha** sa deti dostávajú z marginalizovaných skupín do špeciálnych tried práve pre sociálne zaostávanie a nie pre mentálny postih. Rómska menšina má veľmi silne

vyvinutý citový vzťah k deťom a to až natolko, že niekedy sa brzdí ich rozvoj. Nechcú deti nikam púšťať.

"Preto sme sa rozhodli deťom ukazovať okolie. Každý mesiac majú exkurzie najmä do Košíc, ale aj do vzdialenejších oblastí," zdôrazňuje **pán Gabriel Varga**. Tejto ich snahe napomáha aj projekt Európske hlavné mesto kultúry - Košice 2013, ktorý je rovnako prioritnou osou Regionálneho operačného programu. V druhom najväčšom meste je dostatok príležitostí na rôzne podujatia, ktoré otvárajú deťom obzory. Už nie sú upnuté len na rómsku osadu v Seni a na ich rodičov, ktorí nemajú záujem, aby sa príliš vzdialili od rodných domovov v rómskej osade, ktorá patrí k tým slušnejším v rámci regiónu, ale veľa podnetov na rozvíjanie vlastných talentov tu deti nezískajú.

Ked' zlyháva rodina

Zástupkyňa riaditeľa pani RNDr. Bibiana Bartková logicky analyzuje: ***"Takéto deti sa zo špeciálnych tried dostanú najskôr na trojročné učilište. Sociálne pracovníčky z obecného úradu v Seni, my ako učitelia zo základnej školy, sa spolu snažíme im vytvárať podmienky na ďalšie uplatnenie. Niekedy však, žiaľ, zlyháva práve rodina. Stredná odborná škola technická v Košiciach na Kukučínovej ulici je ochotná začať vyučovať aj priamo v Seni, len aby nemuseli deti platiť ani cestovné, aby získali nejaké vzdelanie. Mrzí nás, ak aj to odmietajú."***

Záškoláctvo pred súdom

Naopak, práve preto majú v Seni radosť, ak také deti ako ôsmačka Laura majú svoje sny. Ona chce byť kuchárkou, jej spolužiačky z triedy Iveta, Vlasta, Žaneta svorne tvrdia, že sa chcú vyučiť za kaderničky. Práve vo sfére služieb majú šancu nájsť celoživotné uplatnenie. Ich spolužiaci Michal, či Roman uvažujú nad murárčinou.

"Ak deťom zachutí záškoláctvo, niekedy pomôže, ak sa vec dostane až pred súd, vtedy sa rodičia spamätajú a začnú sami dohliadať na ich školskú dochádzku," dokumentuje možné zákonné riešenia riaditeľ **pán Gabriel Varga**. Lepšie je, ak sa v škole podarí deti motivovať iným spôsobom: ***"Funguje nám tu dvadsať rôznych krúžkov, do ktorých chodí vše tristo našich žiakov."***

Babylónska spleť jazykov

Škola sa snaží byť atraktívnou nielen vzhľadom, ale aj spôsobmi výchovy. Za krúžky sa neplatí. Vedú ich učitelia v rámci vzdelávania. Podľa **pána Rolanda Horvátha** veľký problém je jazyková spleť, ktorá vzniká na tomto území: ***"Maďarčina sa tu mieša s rómčinou a potom majú problém žiaci správne používať slovenské gramatické tvary. Niekedy sa to nenaučia nikdy."***

Krúžky sú preto orientované aj týmto vzdelávacím smerom. Trebárs angličtinu môžu študovať žiaci už od prvého ročníka, aj keď povinná je až od tretieho, ale je to na vôli rodičov. **Pani Bibiana Bartková** vysvetľuje, že *"takto si môžu vybrať tí, ktorých deti chodili na angličtinu už v materskej škole. Naopak, tie deti, ktoré rodičia nedali do škôlky a ani do nultého ročníka, majú v prvej triede niekedy problém so základnými pojmami, akými sú názvy farieb, takže výučbu ďalšieho jazyka by zrejme nezvládli."*

Príklady z minulosti priťahujú

Pri rekonštrukcii školy z Regionálneho operačného programu získali prostriedky z európskych fondov na zriadenie počítačovej učebne, kde učí aj **pani PaedR. Ľudmila Novotná**: *"Mám 21 ročnú pedagogickú prax. Z toho sedem rokov som prežila pri práci s deťmi v Anglicku. Oproti vyspelej Európe sme riadne pozadu, ale vďaka európskym fondom sa dnes modernizujú nielen školy vo veľkých mestách, ale aj v malých dedinkách, kde môžu deti získať kvalitné vzdelanie. Školy sa modernizujú a skvalitňujú, čo ma veľmi teší."*

Podobný názor majú aj rodičia. Základná škola v Seni má každý rok viac a viac žiakov. Podľa **pána Gabriela Vargu** je to aj tým, že žiaci, ktorých učil pred tridsiatimi rokmi, dnes opäť dávajú vlastné deti do školy v Seni. Čiže škola žije aj z príkladov z minulosti, pričom prešla poriadnou modernizáciou a má teda čo ponúknuť aj v dnešnej dobe: *"Jednému vplyvnému manažérovi ponúkali, aby jeho deti chodili do najkvalitnejších osemročných gymnázií v meste. Ale on to odmietol so slovami, že aj on skončil našu školu v Seni a teda aj jeho deťom bude u nás dobre."*

Prezident z prihraničnej obce

Pán Gabriel Varga učí telesnú a vedie krúžky loptových hier. Jeho rukami už prešli aj viacerí úspešní športovci. Sám aktívne závodil. Akurát, čo ho prišiel do školy bývalý žiak požiadať, aby mohol ďalej cvičiť v telocvični aj jeho dcéru. Tá totiž začala trénovať basketbal v Košiciach. Jej otec je odchovanec **pána Gabriela Vargu** a zakaždým dokáže skórovať do basketbalového koša vďaka jeho technike naučenej na tréningu. Dnes to isté chce, aby sa naučila aj jeho dcéra.

A čo deti z iných tried? Na hodine siedmakov sa nájdu všakovaké úvahy. Adama si doberajú, že raz bude ministrom, ba možno aj prezidentom. Lucia chce byť policajtkou a Hanka možno skončí ako inžinierka ako jej otec, alebo pôjde na právo.

V tretej triede zasa **pani Mgr. Lenka Richnavská** deťom vďaka interaktívnej tabuli a elektronickému peru vysvetľuje geometrické tvary: **"Vďaka európskym fondom sa tu učíme s deťmi matematiku a geometriu najmodernejšími spôsobmi, čo rozvíja ich poznanie."** Jej žiak Danko práve skladá do požadovaných geometrických útvarov ako vo veľkej počítačovej hre na stene v triede rôzne cez dataprojektor a notbuk premietané obrázky podľa rád Nikolky a Lenky.

Odložení elektronický potomkovia

"Využívanie techniky môže pri nesprávnom spôsobe výchovy deti demotivovať," uvažuje riaditeľ **pán Gabriel Varga**. *"Rodičia akoby sa dnes chceli deti zbaviť a preto im povedia - tam máš počítač, tablet, mobil - máš sa čím zabávať. A on má od dieťaťa pokoj. Stráca sa medzi deťmi súťaživosť, zdravá rivalita a húževnatosť."* On sa však dokáže deťom stále rovnako rozdávať. Na jeho tréningoch je plno. Deťom sa obetavo venuje a snaží sa ich naučiť umeniu daného športu, hoci už sám nepatrí k najmladším.

Medzi chlapcami je najpopulárnejší futbal, ktorý chlapci hrávajú už aj za rôzne kluby, nielen za školu. **Pán Gabriel Varga** má však aj odchovancov profesionálnych hádzanárov. Snaží sa u detí na tréningoch vybudovať nielen obratnosť, sebadisciplínu, ale aj zmysel pre spoluprácu a fair - play. Ktovie, možno o tridsať - štyridsať rokov skutočne práve z tejto modernej budovy bude pochádzať významný slovenský politik, umelec, športovec, alebo vedec, dôležité je ako tvrdia tu učiari pedagógovia, aby deti mali ambície a naučili sa správnym morálnym vôľovým vlastnostiam, ktoré ich budú osudom posúvať vždy ďalej. Veď k tu vedeným krúžkom okrem vzdelávacích priorit patrí aj Mladý vedec, či Šikovné ruky a deti vyrábajú darčeky na vianočný, či veľkonočný každoročný bazár, vystupujú s piesňami a tancami na rôznych podujatiach.

Staré učí mladých

V škole otvorili stálu expozíciu starých učebných pomôcok. Deti tu môžu obdivovať archaický mixážny pult, či dokonca prvý počítač, ktorý škola dostala. **Pán Gabriel Varga** ukazuje deťom školské hodiny, ktoré sa dali nastaviť presne na minútu, kedy mali zvonieť na prestávku, prípadne umne zostrojené stojany na skúmavky, ktoré žiaci sami vyrábali na dielňach počas polytechnickej výchovy. Dievčatá sa zasa prekrikujú, ktorej z nich stará mama, či ešte aj mama má podobný šijací stroj doma na zašívanie potrháných nohavíc.

Deti obdivujú aj veľké podlhovasté kovové čudo - zväčšovák na fotografie, čo už v digitálnom veku je zložité im vysvetliť, ako fungoval. Prípadne učiaci stroj so štyrmi tlačidlami na A, B, C, a D, ktorých tlačením žiak kedysi vypíňal test. Tlačil ten gombík, ktorý znamenal správnu odpoveď. **"Bolo nám ľúto vyhodiť staré učebné pomôcky, ktoré ešte boli funkčné. Môžu deťom aspoň pripomenúť, ako sa kedysi žilo. Máme tu napríklad magnetofón z čias pražských Spartakiád,"** spomína pán **Gabriel Varga** na telesné masové cvičenia pred rokom 1989.

Riaditeľ pán **Gabriel Varga** sa pousmeje nad spomienkou, keď jeden prváčik nechcel z výstavy odísť bez starej učebnice chémie. Bol presvedčený, že tam ležala len preňho. Ktovie, možno raz bude z neho svetoznámy slovenský chemik. Všetko je možné. Škola je začiatkom pestrofarebného vesmíru vedomostí, znalostí a možností pre každé dieťa.

CELKOVÉ NÁKLADY

659 469,01 eur

VÝŠKA NENÁVRATNÉHO PRÍSPEVKU

560 548,66 eur

ZAČIATOK A UKONČENIE REALIZÁCIE

09/2009 - 07/2010

OS 1 – Infraštruktúra vzdelávania

Cieľom osi 1 je zvýšenie kvality poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania a modernizácie predškolských zariadení, základných škôl a stredných škôl, vrátane obstarania ich vybavenia.

Kontakty:

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Dobrovičová 12

812 66 Bratislava

tel: 00421 2 59 26 61 11

fax: 00421 2 59 26 64 35

www.mpsr.sk

Sekcia riadenia programov regionálneho rozvoja

Prievozska 2/B

825 25 Bratislava 26

e-mail: inforop@build.gov.sk

www.ropka.sk